

DERLEME SÖZLÜĞÜ'NDE ŞİMDİKİ ZAMANLA İLGİLİ VERİLER*

Doç. Dr. Nurettin DEMİR

Data on the Present Tense in "Derleme Sözlüğü"

This study deals with the present progressive forms elements of the dialects from the Derleme Sözlüğü. It focuses mainly on the rare examples found in the Turkish dialects by comparing these examples not found in the standard language.

Keywords : Dialectology, lexikology, present progressive tense in Turkish

Giriş

12 Haziran 1932 yılında kurulan Türk Dil Kurumu (TDK; o zamanki adıyla Türk Dili Tetkik Cemiyeti) aynı yıl ağız kelimelerinin toplanması için, Hazai'nin de dediği gibi mesleki bilgidен çok heyecanın söz konusu olduğu bir derleme kampanyası başlatır. Derlemeciler 1933-1934 yılları arasında TDK'na aşağı yukarı 153000 fiş gönderirler. Yirmi beş binden fazla kelimeyi içine alan altı ciltlik *Söz Derleme Dergisi* (1939-1959) bu malzemeye dayanır. Bu altı ciltten beşincisi *Yazın Dilinden Halk Ağzına İndeks* (1959) adını taşır; 1952 yılında yayımlanmış olan altıncısı da "folklor sözleri"ni içine alır.

Aynı şekilde gene TDK tarafından 1962-1979 yılları arasında yayımlanan 11 ciltlik *Derleme Sözlüğü* (DS), dörtüüz elli binden fazla fiş tutan sözlük malzemesine dayanır. Malzeme, 917 derlemecinin görev aldığı, 1952 yılı başlarından 1959 yılı sonlarına kadar süren iki derleme kampanyasıyla elde edilmiştir. 1982 yılında önceki ciltlerin yayımlanmasından sonra TDK'na ulaşan fişlerin değerlendirilmesiyle hazırlanan 12. cilt yayımlanır. Bu ciltte, önceki ciltlerde bulunmayan, ya da anlamı veya kullanıldığı bölge önceki ciltlerdekinden farklı olan kelimeler bulunur. Anadolu ağızlarının söz dağarcığının bir aynası olarak değeri tartışılmaz olan DS, sadece Anadolu ağızlarının değil aynı zamanda Türkiye Türkçesinin de

önemli ve en çaplı sözlük çalışmalarından biri durumundadır. Ama bu, sözlüğün yapıcı tenkitlere konu olamayacağı anlamına gelmez. Derlemcilerin hepsinin işinin uzmanı olmamaları bir tarafa, bazı eksiklikleri bünyesinde barındırması böylesine geniş bir çalışmanın tabiatında vardır. Bu yüzden DS msl. Eren tarafından, son derece sert, zaman zaman polemiğe kaçan, başta gönderilen fişlerdeki el yazılarının okunamaması ya da yanlış okunması neticesinde ortaya çıkan hataların ele alındığı tenkitlere tabi tutulmuştur (1990, 1992, 1993; krş. Tezcan 1991).

Ben bu çalışmamda DS'ndeki şimdiki zamanla ilgili verileri ele alacağım. Bunlar sırasıyla şimdiki zamanın ifadesi için kullanılan biçimler olarak sözlüğe alınmış madde başları, şimdiki zaman eki taşıyan ve şimdiki zaman olarak manalandırılmış madde başları ve nihayet bir şimdiki zaman ekine sahip olmakla birlikte şimdiki zamanı gösterdiklerinin farkına varılmamış ve/veya masdar eki de ilâve edilerek sözlüğe alınmış madde başlarıdır. Buradaki şimdiki zaman biçimlerinin nasıl bir şimdiki zaman ifade ettikleri, hangi fiillerle kullanıldıkları, eklerin sahip oldukları muhtemel bölgesel anlam farkları vs. gibi hususlar çalışmamız çerçevesinde detaylı olarak ele alınmayacaktır. DS'nde kullanılan kısaltma ve işaretler çalışmamızda korunmuştur. Parantez içinde verilen sayılar, başka bir eserden bahsedilmiyorsa, alınan örnekleri DS'nde geçtikleri sayfalara işaret ederler.

Şimdiki zaman ekleri

DS'ndeki şimdiki zaman biçimlerini aşağıdaki madde başları teşkil eder.

ba, bû (I) /.../ 4. Şimdiki zaman eki (tekil üçüncü şahıs), -yor: *Baban pazardan geliba*. (Karamanlı *Tefenni -Brd.; *Sarayköy, *Buldan -Dz.)

[*batı* (II)] : (Eziler *Buldan -Dz.)

[*batır* (I) -1] : (*Kandıra -Kc.) (445)

batı, (II) [-> *ba, bû* (1) -4] (570)

-*batır, -batı, (I)* [-*batır*] 1. [*ba, bû* (I) -4] 2. Fiillerin sonuna gelerek süreklilik bildirir : -*Ne yapıyorsun?* -*Çalışıp batır* (Gölcükler -İz.; *Tavşanlı ve köyleri, Alanyut -Kü.; -Es.; *Bor -Nğ.)

[-*batır*] (*Nazilli -Ay.; Kemaliye *Alaşehir -Mn.) (570-1)

-*batır* [-> -*batır* (I) -2] (571)

patı (IV) [*patır* (III)] Eylemlerin sonuna gelen şimdiki zaman eki : *Geldimpatı*. (-İz;-Mğ.)

[*patır* (III)] : (-Bo.) (3409)

patır (III) [-> *patı* (IV)] (3409)

Bir ağız sözlüğünde hangi bilgilerin yer alması ve bunların nasıl verilmesi gerektiği, sözlüğe ağızlara has çekimlerinin alınıp alınmaması, yer alacaksa bunların nasıl gösterileceği gibi metodik hususlar ayrı bir araştırma konusudur. Ama bir ağız sözlüğünde, teferruatlı araştırmalara konu olmamış yerel çekim

şekillerinin bulunmasının pekala kabul edilebilir olduğuna işaret etmeden geçmek istemiyoruz.

Ancak DS'ndeki yukarıda verdiğimiz madde başlarına bir göz atacak olursak bazı sorunlarla karşı karşıya olduğumuzu görürüz.

1. DS'nde ağızlarda görülen standart dilden farklı diğer şimdiki zaman eki veya başka eklerle ilgili bilgi bulunmaz. Bu yüzden yukardaki madde başlarının alınması kendi içerisinde metodik bir tutarsızlık yaratmaktadır.

2. *ba, bū* biçimleri yanlış verilmiştir. Her cildin başında, diğerleri yanında şunu da okuruz: "Yazılışları aynı, fakat anlamları birbiriyle ilgisiz olan sözler, ayrı madde başı yapılmış ve bunlar (I) (II) (III) rakamlarıyla işaretlenmiştir". Bu sözlerden hareketle *ba, bū* biçimleri, anlamları "şaşma, korku"; "be, ey" vs. ile doğrudan ilişkili olmadığına göre ayrı bir madde başı olarak verilmeliydi.

3. *ba, bū, batı* ve *patı, patır* biçimlerinde de, bağımsız bir kelimeyle değil tek başına kullanılmayan bir çekim ekiyle karşı karşıya olduğumuzu belirtmek için, *-batır, -batırı* örneklerinde olduğu gibi önelere bir çizgi konmalıydı. Böylece dilbilgisine ait veriler kelime hazinesine ait olanlardan açık bir şekilde ayrılmış olurdu.

4. *-patı* biçiminin daha iyi anlaşılması için verilen örnekte geçen *geldim-*şeklinin nasıl bir "eylem" olduğu belirsiz. Burada herhalde söz konusu olan fiil, *gel-* fiilidir; ancak bu durumda da *-dim*'in ne gibi bir işlevi olduğuna örnekten hareketle karar vermek mümkün değildir.

5. Yukarıda verdiğimiz maddeler açısından DS'nde göze batan bir husus da, tarihî açıdan farklı kökenlere sahip ve bu yüzden ayrı madde başları olarak verilmesi gereken eklerin, sanki aynı şeklin varyantlarıymış gibi geçmesidir. Daha sonra göreceğimiz maddebaşları *geliba, gelibba, gidipba*'da da geçen ve Anadolu ağızlarında çok değişik varyantlarına rastlanan *-ba, -bū* ekleri, *-ip var-ır* birleşik fiilinden ortaya çıkmıştır¹. Söz konusu ekin fonetik gelişmesinin teferruatını başka bir araştırmaya bırakarak, *-ip var-ır* şeklinden ortaya çıkmış şimdiki zamanı gösteren eke bir kaç örnek verelim: *İki hırsız yukarı≠ soyuP-bürümüş* (Korkmaz 1956, 59).

Hindi bis hāman dözüP-bāris (Korkmaz 1956, 72).

Biz ālışıP-bāriz (Korkmaz 1956, 65).

Şindi geçinip-bālāmış (Korkmaz 1956, 71).

varıP-ba (Korkmaz 1956, 59).

¹ Henüz *-ip varır* birliği teferruatlı bir incelemeye tabi tutulmamışsa da bunun tamamıyla yabancı da değil bk. Korkmaz 1974, 352; Gülensoy 1985, 291; Adamovic 1985, 173. Türkiye Türkçesinin Balkan ve Anadolu msl. Alanya ağızlarında bunun bir de ince sıralı varyantıyla, *-iverir* şekliyle karşılaşırız bk. Gadjanov 1911, 35; Hazai 1959, 223 vd.; 1960, 129; Demir 1993; 121 vd.; krş. Bang 1918, 18, not. 1.

DS'ne *batı*, *-batır*, *-batırı*, *patı*, *patır* şeklinde alınmış birlikler ise bugünkü standart Türkiye Türkçesinde artık görülmeyen *-ip yat-ır* birleşik fiilinden ortaya çıkmıştır. Bilimsel kaynaklarda Osmanlı Türkçesinde ve bugünkü Anadolu ağızlarında *-ip yat-* tasviri fiilinin süreklilik ifadesiyle kullanıldığını gösteren bilgiler vardır (Deny 1921, 517; Gabain 1953, 9; Yüce 1973, 14). Bundan ortaya çıkmış olan şimdiki zaman ekleri bu gün başta Güneybatı Anadolu olmak üzere ağızlarda kullanılmaktadır (Caferoğlu 1962, 109; Demir 1993). Baştaki, *-ip* zarfiiil ekinin ünlüsüyle aynı olan ünlü, çift dudak ünsüzü *-b*, *-ip yat-ır* > *-iP Patır* > *-ibatır* şeklindeki gelişmeye işaret eder. Günebatı Anadolu ağızlarında da bunun değişik örnekleri ağızlarda hâlâ yaşamaktadır:

Hindi işim-ma hamur yuğuruP-batırın (Korkmaz 1956, 100).

Herif oturub-batır (Korkmaz 1977, 135).

Gelib-batırlar (Korkmaz 1977, 136).

Doğrusu, aslen *-ip* zarfiliinin ünlüsü de bünyesinde olmak üzere *-ibatırı* olması gereken *-batırı* ise, bu örneğin alındığı ağızların da arasında bulunduğu Güneybatı Anadolu ağızları başta olmak üzere ağızlarda aslı geniş zaman ekinin *r*'sini kaybederek kısalmış diğer şimdiki zaman ekleri *-iyoru*, *-ipduru* vs. şekilleri örnekseme yoluyla ortaya çıkmış olmalıdır.

6. DS'nde *-batır*, *-batı*, *-batırı* şekillerinin ikinci manası olarak "fiillerin sonuna gelerek süreklilik bildirir" denmekle birlikte, verilen örnekler bunu desteklemez. *Ne yapıyorsun? Çalışıp batırı* örnek cümlesinde söz konusu ekin "süreklilik" ifade ettiğini gösteren bir şey yoktur. *Ne yapıyorsun* gibi sorular, tam da kesin şimdiki zamanı öbür şimdiki zaman eklerinden ayırmakta kullanılır.² Ancak burada bu tür sorular ve bunlara verilen cevaplar, genel olarak geçerli olan bir karaktere sahip olabilir.³ Örneğimizde gösterdiği hareketin sona erdiğine dair bir bilgi vermeyen *çalış-* fiili şimdiki zaman ekini alınca hem belli bir zamanda bir işi yapıyor durumda olmak hem de "genel olarak bir işle meşgul olmak" anlamında kullanılabilir. *Şu anda bahçede çalışıyorum, Fabrikada çalışıyorum* vs. gibi. Bu durumda örnek cümlede ekin işlevi kolayca süreklilik olarak anlaşılabilir ki ele aldığımız ekleri açıklığa kavuşturmak için alınan örnekte aynı şeyin söz konusu olması mümkündür.

7. Yukarıda *ba*, *bü* ile ilgili olarak söylenen "tekil üçüncü şahıs" sözleri eksiktir. Yukarıda verdiğimiz örneklerde de görüldüğü gibi *ba*, *bü* diğer şahıs ekleriyle birlikte de kullanılabilir. Üçüncü şahıs gösteren ayrı bir ekin olmaması madde başında bunların üçüncü tekil şahıs için kullanıldığı şeklindeki bir görüşü haklı çıkarmaz.

² Türkçede şimdiki zaman için bk. Johanson 1971: 144 vdd., 1994.

³ Bununla ilgili olarak bk. Johanson 1971:156.

Çekimli fiil oldukları tanınan örnekler

bilip batrı Biliyor (Kızılca, *Tavas-Dz.) (693)

geliba (II) [*gelibba*] Geliyor anlamında kullanılır. (Beyköy, Yusufca *Tefenni, Çeltek, *Yeşilova -Brd.)

[*gelibba*] : (*Gönen -İsp.) (1977)

gelibba [-> *geliba* (II)]

gidipbatı [*gidipba*] Gidiyor anlamında kullanılır. (-Brd.; Genek *Yatağan -Mğ.)

[*gidipba*] : (*Acıpayam -Dz.) (2074)

gidipba [-> *gidipbatı*] (2074)

Şimdiki zaman eki almış ve bu şekilde anlaşılmiş fiillerden oluşan madde başları analizi kolay bir gurup oluşturur. Burada ortaya çıkan şimdiki zaman biçimlerine yukarıda kısaca işaret edildi. Her ne kadar *-ip batrı* birliği, yukarıda verdiğimiz listeden de anlaşılacağı gibi DS'nde şimdiki zaman ekleri arasında verilmemiş de *-ip yat-ır* birleşik fiilinden ortaya çıkmıştır ve *-ipbatırı* baskı hatası değilse şeklinden kısaltmış olabilir. Bu madde başlarının tanımları da doğrudur. Doğru olmayan DS'ne bunların, ağızların kelime hazinesinin büyümesine yol açacak şekilde, ayrı madde başları olarak alınmasıdır. Çünkü burada zaman eki almış fiiller söz konusudur; bunları asıl fiillerden, yani *gel-* ve *git-* fiillerinden sonra vermek doğru bir yol olabilirdi. Ama şimdiki zaman ekleri bilinir ve ayrıca ağızlara has diğer çekim eklerinin DS'ne alınmadıkları düşünülürse bunları göstermenin de gereksiz olduğu kendiliğinden ortaya çıkar.

Farkedilmeyen şimdiki zaman ekleri

DS'nde şimdiki zamanla ilgili burada ele alacağımız üçüncü ve son sorunu, şimdiki zaman eki almış fiiller oldukları halde bunun farkına varılmaması yüzünden sözlüğe madde başı olarak girmiş kelimeler teşkil eder. Bunlar master veya masterların eşanlamlısı olarak DS'ne alınmışlardır. Yapılan tanımlara bakacak olursak, fiillerden sonra gelmiş olan eklerin ya anlamı yoktur ya da önceki fiilin anlamını eylem türü açısından tasvir etmektedirler. Burada söz konusu madde başları şunlardır:

gelibatırmak gelmek : Kız Fatma nereden gelibatarsın? (-Bo.) (1977)

gelipba [-> *gelip batmak*] (1982)

gelip batırmak [*gelipba*, *gelipbatır*, *gelipdurupatır*, *geliyorumak*] Gelip durmak. (-İz.; Genek *Yatağan -Mğ.)

[*gelipba*] : (*Acıpayam -Dz.)

[*gelipatır*] : [Karaahmetli -Dz.; Şeh -Ay.; -Kn.]

[*gelipdurupatır*] : (-Dz.)

[*geliyorumak*] : (-Bo.) (1983)

gelipatır [-> *gelip batımak*] (1983)

gelipdurupatır [-> *gelip batımak*] (1983)

geliyorumak [-> *gelip batımak*] (1984)

gidibatmak *Gidip durmak: Nereye gidibatarsın?* (-Bo.) (2074)

gedip gedermek *Gitmek, yürümek: Ben Ali'yi yolda gedip gederiken gördüm.* (Kaya *Fethiye -Mğ.) (1967)

gelikgelmek *Geledurmak : Fatma gelikgeli.* (Süerz *Bozdoğan -Ay.) (1978)

gediyorumak *Gide durmak: Ahmet köyden gedyoru.* (-Bo.) (1967)

Basit fiillerle, yani "gelmek" ve "gitmek, yürümek" olarak tanımlanan *gelibatırmak* ve *gedip gedermek* örneklerini yerine yerleştirmek basittir. *Gelibatırmak* örneğinde gerçekten "gelmek" anlamına gelen, *gelibatırmak* değil, bilakis *gel-* fiilinin kendisidir; aynı şey *gedip gedermek* için de söz konusudur. Burada "gitmek, yürümek" anlamına gelen *get-* fiilinden başka birşey değildir. Sondaki *-ibatır* ya da *-ip geder* birlikleri ise örnek cümlelerin görünüş-zaman [aspektotemporal] değerlerini ifade etmektedir. *Kız Fatma nerden gelibatarsın* örneğinde adı geçen *-ibatır* görüldüğü kadarıyla şimdiki zaman ifade etmektedir. *-ip geder* birliğine gelince burada da bir kesin şimdiki zaman ekiyle karşı karşıyayız. Ek *-ip get-* tasviri fiilinin diğer şimdiki zaman eklerinde de görüldüğü gibi kendisinden sonra gelen geniş zaman ekiyle anlamca kaynaşması sonucu ortaya çıkmıştır. Mevcut ağız malzemesine göre bu ek, sadece Alanya ve Güneybatı Anadolu ağızlarında görülmektedir (bkz. Demir 1993: 129 vd.). Bu arada son bölgeyle ilgili yegâne örneğin DS'nde olduğunu da hatırlatalım. Madde başını açıklığa kavuşturmak için verilen *Ben Ali'yi yolda gedip gederiken gördüm* cümlesinde *get-* fiilinden sonraki *-ip geder* standart dilde kesin şimdiki zaman ekleri için tipik bir anlamla kullanılmıştır.⁴ Örnekte bakılan noktada *gör-* eylemi neticelenirken *get-* eylemi henüz aktüel bir durumdadır. Eylemin ne zaman başladığı ve sona erip ermediği burada önemli değildir.

Geri kalan, hepsi de "gelip durmak" olarak manalandırılan *gelip batımak*, *gelipba*, *gelipbatır*, *gelipdurupatır*, *geliyorumak* maddeleri ise daha karmaşık bir sorun teşkil ederler. Her şeyden önce burada çekimli şekillerle mastarların niçin eş anlamlı olarak "gelip durmak" diye tarif edildikleri belli değildir. Bize *-ip batı*, *-ipba*, *-ipbatır*, *-ipdurupatır*, *-iyoru* biçimlerinin içeriğinin bilindiği gibi süreklilik ve tekrar bildiren standart Türkçe *-ip dur-*⁵ ile verilebileceği pek mümkün görünmüyor. Bu maddelerde daha çok değişik birleşik fiillerden ortaya çıkmış örneklerin alındığı bölgelerde kullanılan ağızlara has şimdiki zaman ekleri söz konusudur. Sadece *-ip dur-up yat-ır* şeklinden ortaya çıkmış olan *-ipdurupatır*

⁴ Bu konuyla ilgili olarak daha fazla bilgi için bk. Johanson 1971: 137, 156 vdd.

⁵ Bu tasvir fiil ile ilgili olarak bk. Demir 1992, 1993; 73 vd.

biçiminde daha karmaşık bir durum söz konusudur. Burada *-ip dur-* şeklinin eylem türünü ifade ederken, *-ipbatır* şeklinin şimdiki zamanı gösterdiği karmaşık bir durum söz konusu olabilir. Ama *-ip dur-* tasviri fiilinin süreklilik anlamının kaybolmasıyla ortaya çıkmış karmaşık bir şimki zaman ekiyle de karşı karşıya olabiliriz.

Diğer taraftan yazı dilinde *-iyor* şeklinde standartlaşmış olmakla birlikte ağızlar da çok değişik varyantları görülmektedir (bkz. Buluç 1974; Brendemoen 1987; 1988; Adamovic 1985, 112-171). Bunun için *-i yori-r* birleşik fiilinde geniş zaman eki ile zarfîil ve birleşik fiilin anlamca kaynaşmasıyla ortaya çıkmış olan *-iyoru* biçiminin açıklanmasında her hangi bir zorluk yoktur. Bu ek, özellikle Korkmaz (1956) tarafından Güneybatı Anadolu ağızlarından derlenmiş olan metinlerde çok değişik varyantlarla kullanılmaktadır. Bu varyantlara yukarıda kısaca işaret ettik.

DS'ne *gidibatmak* olarak alınıp "gidip durmak" anlamına geldiği belirtilen madde başı, "Nereye *gidibatarsın*?" örneği ile açıklığa kavuşturulmaya çalışılır. Ancak örnek cümlede, yazı dilindeki *-ip dur-* birliğinin ifade ettiği süreklilik veya tekrar anlamı değil, "Şu anda nereye gitmektesin?" şeklinde verebileceğimiz bir ifade vardır. Demek ki *gidibatarsın*, *git-* fiili + *-ibatır* şimdiki zaman eki + 2. teklik şahıs ekinden başka birşey değildir.

"Geledurmak" ve "Gide durmak" anlamlarına geldiği belirtilen *gelikgelmek* ve *gediyorumak* maddeleri için de anlamını açıklığa kavuşturması maksadıyla örnek cümleler verilmiştir. Bu örnek cümleler vasıtasıyla söz konusu maddelerde de şimdiki zamanın ifade edildiğini tespit etmek son derece kolaydır. Çünkü söz konusu maddeler yazı dilinde verilirken, bunlara karşılık olduğu söylenen yazı dilindeki *-a dur-* birliği bir şeye başlamayı veya bir işi devam ettirmeyi dile getirir (Demir 1993: 69 vd.). Bu başlama veya devam ettirme başka bir oluşun gerçekleşmesi esnasında meydana gelir.

-ikgeli birliğine gelince bu, Güneybatı Anadolu ağızlarında görülen bir şimdiki zaman ekidir. Bir araştırmamızda gösterdiğimiz gibi *-ip gel-ir* birleşik fiilinden ortaya çıkmış olan bu ek, *gel-* fiilinden sonra kullanılmaktadır (1996, ayrıca bkz. 1962: 105 vd., Gülensoy 1985). DS'ne madde başı kaydedilirken örnek cümlede kullanılan geniş zaman ünlüsünün alınmadığını görüyoruz. Geniş zamanın bünyesindeki *-r* ünsüzü ise yukarıda de dile getirildiği gibi Güneybatı Anadolu ağızlarındaki çok yaygın bir meyle uygun olarak düşmüştür.

Böylece sözlüğe alınan madde başlarının tanımlarının örnek cümlelerce desteklenmediğini görüyoruz. *Fatma gelikgeli* ve *Ahmet köyden gedyoru* örneklerinin yazı dilindeki karşılıkları *Fatma geledurur* ve *Ahmet köyden gide duruyor* değil *Fatma geliyor /gelmekte* ve *Ahmet köyden gidiyor / gitmekte* cümleleridir.

Yukarıya aldığımız madde başlarında dikkat çekici bir başka husus, DS'nde madde başlarının anlamlandırılmasında yanlışlıklara sebep olan çekimli fiillerin,

bil- fiilini bir kenara bırakacak olursak, hareket fiilleri olmasıdır. Hareket fiillerinin, özellikle *gel-* ve *var-* fiillerinin diğer Türk dillerinde de öteki fiillerden ayrılan şimdiki zaman eklerine sahip oldukları biliniyor. Aynı şey Anadolu ağızları için de geçerlidir (bkz. Demir 1993, 1996). Ancak fiil çekimindeki sapmalar çekimli fiillerin sanki söz konusu ağızların kelime hazinesine ait unsurlarmış gibi sözlüğe alınmasını haklı çıkarmaz. Çünkü söz konusu ekler fiilin anlamında herhangi bir değişikliğe sebep olmamaktadır. Şayet bu sapmalara muhakkak işaret edilmesi gerekiyorsa, burada çekim eklerinin söz konusu olduğu, karışıklığa sebep olmamak için açıkça belirtilmelidir.

Kaynakça

- Adamoviç, M., 1985. *Konjugationsgeschichte der türkischen Sprache*. Leiden.
- Bang, W., 1918. *Monographien zur türkischen Sprachgeschichte*. (= Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse. 12. Abhandlung.)
- Brendemoen, B., 1987. "Trabzon ağızlarındaki zaman kipleri üzerine bir not." *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi İstanbul, 23-28 Eylül 1985, Tebliğler, I. Türk Dili, cilt 2, 33-40*. İstanbul. (= İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkiyat Araştırmaları Merkezi.)
- , 1988. "Trabzon ağızlarında şimdiki zamandaki bağtanti unluu." *6. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, 19-23 Eylül, 1988*. İstanbul.
- Buluç, S., 1974. "Über einige Konjugationsformen in den anatolischen Mundarten. G. Hazai/P. Zieme [yay.] 1974. *Sprache, Geschichte und Kultur der altaischen Völker*, 161-164. Berlin.
- Caferoğlu, A., 1962. "Muğla ağızı." *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1962, 107-130.
- Demir, N., 1992. "Zur Verwendung der Hilfsverbverbindung -ip dur- in einem anatolischen Dialekt." G. Bethlenfaluy vd. [yay.]. *Altaic religious beliefs and practices. Proceedings of the 33rd meeting of the Permanent International Altaistic Conference. Budapest, June 24-29 1990*, 89-95. Budapest.
- , 1993. *Postverbien im Türkischen. Unter besonderer Berücksichtigung eines südanatolischen Dorfdialekts*. Wiesbaden. (= Turcologica 17.)
- , 1996. "Güneybatı Anadolu ağızlarında kullanılan şimdiki zaman eki -ik gelir." *Dilbilim Araştırmaları 1996*, 136-148.
- Deny, J., 1921. *Grammaire de la langue turque (dialekte osmanli)*. Paris.
- Dmitriev, N. K., 1962. *Stroy tyurkskih yazıkov*. Moskva.
- DS = *Derleme Sözlüğü* 1962-1982. Band I-XII. Ankara. (Türk Dil Kurumu Yayınları.)
- Eren, H., 1990. "Sirça Köşkte..." *Türk Dili* 457- 458, Ocak-Şubat 1990.
- , 1992. "Sirça Köşkte II." *Türk Dili* 489, Eylül 1992, 161-213.
- , 1993. "Sirça Köşkte III." *Türk Dili* 499, Temmuz 1993.

- Gabain, A. von, 1953. "Verbalkompositionen im Türkischen " *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1953, 1-15.
- Gadčanov, G. D., 1911. "Vorläufiger Bericht über eine im Auftrag der Balkan-Kommission der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien durch Nordost-Bulgarien unternommene Reise zum Zweck der türkischen Dialektstudien." *Anzeiger der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien. Philologisch-historische Klasse. Jahrgang 1911, Nr. V*, s. 28-42.
- Gülensoy, T., 1985. "Anadolu ağızlarında şimdiki zaman eki." *Türk Kültürü Araştırmaları* 23/1-2, 281-295.
- Hazai, G., 1959. "Les dialectes turcs du Rhodope." *Acta Orientalia Hungarica* 9, 205-229.
- , 1960. "Rodop Türk ağızları." *VII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler* 1957, 127-130. Ankara.
- , 1978. *Kurze Einführung in das Studium der türkischen Sprache*. Wiesbaden.
- Ishakov, F. G./Pal'mbah, A. A., 1961. *Grammatika tuvinskogo jazıka. Fonetika i morfologija*. Moskva.
- Johanson, L., 1971. *Aspekt im Türkischen. Vorstudien zu einer Beschreibung des türkeitürkischen Aspektsystems*. Uppsala. (= Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Turcica Upsaliensia 1.)
- , 1994. "Türkeitürkische Aspektotempora." R. Thieroff & J. Ballweg (eds.): *Tense systems in European languages*, 247-266. Tübingen.
- Korkmaz, Z., 1956. *Güney-Batı Anadolu ağızları. Ses bilgisi (fonetik)*. Ankara.
- , 1974. "Die Frage des Verhältnisses der anatolischen Mundarten zu ihrer ethnischen Struktur." G. Hazai/P. Zieme [Hgg.], 1974. *Sprache, Geschichte und Kultur der altaischen Völker*, 341-352. Berlin.
- , 1972. *Nevşehir ve yöresi ağızları. I. cilt. Ses bilgisi (phonétique)*. Ankara
- Karpov, V. G., 1975. "Glagol." H. N. Baskakov [Yay.:] 1975. *Grammatika hakasskogo yazıka*. Moskva.
- Söz Derleme Dergisi*, c. 1-6. 1939-1959.
- Tezcan, S., 1991. "Türk Dil Kurumu yağma Hasan'ın böreği mi oldu?" *Çağdaş Türk Dili* 40, 149-156.
- Yüce, N., 1973. *Gerundien im Türkischen. Eine morphologische und syntaktische Untersuchung*. Mainz.